

Valsts probācijas
dienests

Valsts probācijas dienesta funkcijas

Publicēts: 10.06.2020.

Valsts probācijas dienesta kompetence paredz:

- veikt uzraudzību nosacīti notiesātām personām, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotām personām;
- pārbaudes laikā uzraudzīt personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, tās nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības;
- nodrošināt papildsoda — probācijas uzraudzība — izpildi;
- nodrošināt probācijas programmu izstrādi un licencētu programmu īstenošanu;
- sniegt izvērtēšanas ziņojumu par probācijas klientu;
- organizēt kriminālsoda - piespiedu darbs - izpildi;
- organizēt audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa - sabiedriskais darbs - izpildi;
- organizēt un vadīt izlīguma procesu kriminālprocesā un lietās par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem.

Uzraudzības mērķis ir novērst atkārtotu noziedzīgu nodarījumu, motivēt probācijas klientu ievērot vispārpieņemtās sociālās, morāles un tiesību normas un kontrolēt likumā, tiesas nolēmumā vai prokurora lēmumā noteikto pienākumu izpildi.

Valsts probācijas dienests uzrauga ([Valsts probācijas dienesta likuma 11.pants](#)):

nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotās personas;

nosacīti notiesātās personas;

nosacīti pirmstermiņa no soda izciešanas atbrīvotās personas (t.sk. ar elektronisko uzraudzību);

ar papildsodu – probācijas uzraudzība – notiesātās personas.

Valsts probācijas dienests nodrošina Krimināllikumā ([35.pants](#)) definēto kriminālsoda mērķu sasniegšanu:

aizsargāt sabiedrības drošību;

atjaunot taisnīgumu;

sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu;

resocializēt sodīto personu;

panākt, lai notiesātais un citas personas ievērotu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.

Probācijas programmu mērķis ir veicināt probācijas klienta integrāciju sabiedrībā, kā arī veicināt klienta spēju apzināties savas domāšanas, attieksmes un uzvedības ietekmi attiecībā uz atkārtotu pārkāpumu veikšanas risku.

Vairums probācijas programmu tiek īstenotas grupās, taču izņēmuma gadījumos ir iespējams probācijas programmā piedalīties individuāli, piemēram, rehabilitācijas programmā.

Probācijas programmās iesaista probācijas klientus, kuriem ar prokurora lēmumu ir uzlikts pienākums piedalīties probācijas programmās, vai ir pieņemts Valsts probācijas dienesta amatpersonu lēmums, ar kuru probācijas klientam ir noteikts pienākums piedalīties konkrētā probācijas programmā.

Dalība probācijas programmās iedrošina probācijas klientus veidot sociāli atbalstāmu attieksmi, izvirzīt mērķus nākotnei un to saturs ir orientēts uz jaunu prasmju attīstīšanu drošai dzīvei sabiedrībā, ar to saprotot:

problēmu risināšanas prasmes;

mērķu izvirzīšana un plānošana;

attiecību veidošana;

paškontrole;

Izstrādājot probācijas programmu īstenošanas mehānismu Latvijā, tika ņemta vērā ārvalstu pieredze un pētījumi, kas liecina, ka atbilstošu probācijas programmu piemērošana probācijas klientiem ir efektīvs instruments, ar kura palīdzību var sekmīgi mainīt probācijas klienta ierasto, riskanto uzvedību. Probācijas programmu nodarbību laikā grupas dalībnieki analizē dažādas piedāvātās situācijas, dalās problēmu risināšanas pieredzē, diskutē.

Probācijas programmu īstenošana paredzēta gan probācijas klientiem, gan personām, kuras izcieš brīvības atņemšanas sodu (noteiktām mērķa grupām).

Sociālās uzvedības korekcijas programmas:

Cieņpilnu attiecību veidošana

Vielu lietošanas menedžments

Emociju menedžments

Motivācija izmaiņām

Temzas ielejas dzimumnoziedznieku grupu darba programma (īstenošanai sabiedrībā)

Programma seksuālos noziegumus izdarījušo personu monitoringam un uzraudzībai (īstenošanai ieslodzījuma vietā)

Uzmanību! Gatavību! Starts!

Sociālās rehabilitācijas programmas:

Dzīves skola 2

Vienkārši par sarežģīto

Probācijas programmu kvalitāte

Visas Valsts probācijas dienestā īstenotās probācijas programmas ir licencētas. Licencēšanas procesā tiek izvērtēti šādi faktori:

probācijas programmas saturā ir pierādījumos balstītas metodes un/vai ir pārbaudāmas pazīmes, kuru mērķis ir mazināt recidīvu un veicināt pozitīvas pārmaiņas probācijas klientu domāšanā un uzvedībā;

probācijas programmas ir piemērotas skaidri definētai mērķa grupai (piemēram, jauniešiem ar kriminālu uzvedību, seksuāla rakstura noziegumus veikušām personām u.c.);

probācijas programmas ne tikai veicina izpratni par problēmām, bet attīsta jaunas prasmes drošai dzīvei sabiedrībā, pielietojot metodes, kas identificē katra individuālās vajadzības;

probācijas programmu saturs ir atbilstošs iesaistāmo probācijas klientu vajadzībām, rosinot interesi un motivāciju iesaistīties programmas procesā;

probācijas programmas īstenošana tik veikta profesionāli, atbilstoši nosacījumiem un prasībām (piemēram, specializēti izglītoti probācijas programmas vadītāji, nodrošināta atbilstoša vide, ētikas un konfidencialitātes principu ievērošana);
probācijas programmu īstenošanas process un to saturs tiek regulāri vērtēts un nepieciešamības gadījumā pilnveidots.

Probācijas programmas pamatā balstītas trīs teorētiskajās pieejās:

- Kognitīvi biheiviorālajā teorijā;
- Labas dzīves modelī;
- Riska, vajadzību, atsaucīgas rīcības principos.

PIESPIEDU DARBS

Piespiedu darbs ir viens no sabiedrībā izciešamajiem kriminālsodiem, kuru var piemērot tiesa vai noteikt prokurors noteikto stundu apmērā.

Piespiedu darbu persona izcieš:

- no mācībām vai pamatdarba brīvajā laikā;
- savas dzīvesvietas apvidū;
- bez atlīdzības.

Krimināllikuma [40.panta pirmā daļa](#)

SABIEDRISKAIS DARBS

Sabiedriskais darbs ir viens no audzinošā rakstura piespiedu līdzekļiem bērniem, kuru var piemērot tiesa vai tiesnesis vienpersoniski noteikto stundu apmērā.

Sabiedrisko darbu persona izcieš:

- no mācībām vai pamatdarba brīvajā laikā;
- savas dzīvesvietas apvidū;
- bez atlīdzības.

Likuma "Par audzinošā rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem" [6.pants](#), [11.pants](#)

IZVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMS

Izvērtēšanas ziņojumus Valsts probācijas dienests sagatavo pēc tiesas, prokurora vai brīvības atņemšanas iestādes administrācijas pieprasījuma. ([Valsts probācijas dienesta likums, 15. pants.](#))

Izvērtēšanas ziņojuma mērķis ir noteikts Valsts probācijas dienesta likumā:

sniegt vispusīgu, objektīvu informāciju, uz kuras pamata tiks izlemts jautājums par probācijas klientam nosakāmo sodu vai pienākumiem uzraudzības ietvaros, ņemot vērā viņa domāšanas veidu, uzvedību, attieksmi un noziedzīga nodarījuma izdarīšanu veicinošos sociālos apstākļus,

sniegt informāciju par aizskarto cietušā tiesību vai likumisko interešu atjaunošanu vai tās iespēju.

Izvērtēšanas ziņojuma sagatavošanas kārtību, tajā iekļaujamās informācijas apjomu un sniegšanas kārtību nosaka [Ministru kabineta 2011. gada 5. aprīļa noteikumi Nr. 271 "Noteikumi par izvērtēšanas ziņojumā iekļaujamās informācijas apjomu un tā sastādīšanas un sniegšanas kārtību"](#).

Izvērtēšanas ziņojumā tiek iekļauta informācija par:

noziedzīgo nodarījumu, par kuru probācijas klients tiek apsūdzēts vai ir notiesāts;

probācijas klienta ģimenes dzīves vēsturi un sociālajiem apstākļiem dzīvesvietā;

probācijas klienta nodarbinātības vēsturi, ienākumiem, finanšu vadību un izglītību;

probācijas klienta draugiem, paziņu loku, interesēm, vaļaspriekiem un brīvā laika nodarbēm;

probācijas klienta uzvedību, emocionālo stabilitāti;

probācijas klienta fizisko un garīgo veselību, alkohola, psihotropo un toksisko vielu lietošanu vai procesu atkarībām;

probācijas klienta iepriekšējiem likumpārkāpumiem un sodu izpildes gaitu;

iepriekš minēto faktoru ietekmi uz jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanas iespējamību;

cietušā aizskartajām tiesībām vai likumiskajām interesēm un to atjaunošanu vai tās iespēju;

dienesta viedokli par probācijas klientam nosakāmo sodu vai nosacītu pirms termiņa atbrīvošanu no soda izciešanas un uzraudzības pienākumiem.

Izvērtēšanas ziņojuma sagatavošanas procesā, lai izvērtēšanas ziņojumā iekļautā informācija būtu vispusīga un objektīva, sagatavotājs apzina plašu informācijas sniedzēju loku: probācijas klienta ģimenes locekļus, draugus, darba devēju, izglītības iestāžu pārstāvjus, cietušos utt., kā arī tiek pieprasīta informācija no iestādēm: policijas, sociāliem dienestiem, bāriņtiesām, ārstniecības iestādēm u.c. Individuālās pārrunas ar visām personām, izņemot cietušos un iestādes, notiek ar probācijas klienta atļauju.

Sagatavojot izvērtēšanas ziņojumu par nepilngadīgo probācijas klientu izvērtēšanas ziņojuma sagatavošanas procesā aktīvi tiek iesaistīts nepilngadīgā probācijas klienta likumiskais pārstāvis – individuālas pārrunas veic likumiskā pārstāvja klātbūtnē.

Izvērtēšanas ziņojuma mērķis nepārprotami paredz, ka izvērtēšanas ziņojumu var sagatavot tikai gadījumos, kad ir veiktas individuālas pārrunas ar probācijas klientu. Nav iespējams sniegt objektīvu, vispusīgu informāciju, uz kuras pamata tiks izlemts jautājums par probācijas klientam nosakāmo sodu vai pienākumiem uzraudzības ietvaros, neņemot vērā viņa domāšanas veidu, uzvedību, attieksmi, ko vērtēt var tikai pēc individuālām pārrunām ar probācijas klientu.

Izvērtēšanas ziņojumā tiek akcentēts cietušā aizskarto tiesību vai interešu atjaunošanas iespēju jautājums. Gadījumos, kad tikšanās ar cietušo ir iespējama, izvērtēšanas ziņojuma sagatavotājs apkopo informāciju par aizskarto cietušā tiesību vai likumisko interešu atjaunošanu vai tās iespēju un informācija tiek iekļauta izvērtēšanas ziņojumā.

INFORMĀCIJA PROKURORAM UN TIESAI

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 39.panta pirmās daļas 6.1 un 6.2 punktiem prokuroram kā procesa virzītājam ir pienākums pieprasīt no Valsts probācijas dienesta izvērtēšanas ziņojumu par personu, kura apsūdzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kā arī par nepilngadīgo, kurš apsūdzēts noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Pārējos gadījumos izvērtēšanas ziņojuma pieprasīšana no Valsts probācijas dienesta ir tiesas un prokurora tiesības.

Lai veicinātu efektīvu komunikāciju starp Valsts probācijas dienestu un prokuroriem un nodrošinātu efektīvāku izvērtēšanas ziņojuma sagatavošanas laika izmantošanu, tajā skaitā prokuroru laika resursu izmantošanu un savlaicīgu izvērtēšanas ziņojuma sagatavošanas uzsākšanu, pieprasot Valsts probācijas dienestam sagatavot izvērtēšanas ziņojumu par apsūdzēto, ir vēlams pieprasījumā iekļaut:

- 1) atļauju Valsts probācijas dienesta amatpersonām tikties ar apsūdzēto, kuram piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums,
- 2) noziedzīgā nodarījuma, kura izdarīšanā persona ir apsūdzēta, aprakstu, kas ietver ziņas par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laiku un vietu, cietušā vecumu un saistību ar apsūdzēto (radnieks vai svešinieks, paziņa u.tml.), vardarbības pielietojumu, informāciju par to, vai noziedzīgais nodarījums ir veikts apreibinošo vielu ietekmē u.c. būtisku informāciju.
- 3) sniegt informāciju par cietušā vārdu un uzvārdu vai ietvert norādi par to, ka tikšanās ar cietušo nav vēlama.

Izvērtēšanas ziņojuma sagatavošanas termiņš saskaņā ar Ministru kabineta 2011. gada 5.aprīļa noteikumiem Nr.271 "Noteikumi par izvērtēšanas ziņojumā iekļaujamās informācijas apjomu un tā sastādīšanas un sniegšanas kārtību" ir 15 darbdienu vai cits izvērtēšanas ziņojuma pieprasītāja norādītais termiņš. Ja tiesa vai prokurors pieprasa sastādīt izvērtēšanas ziņojumu par 15 darbdienu laikā, VPD izvērtē, vai šādā termiņā var iegūt izvērtēšanas ziņojumam nepieciešamo informāciju.

IZLĪGUMA PROCESS STARP CIETUŠO UN LIKUMPĀRKĀPĒJU

Izlīguma process – starpnieka vadīts brīvprātīgs dialogs starp cietušo un likumpārkāpēju, lai runātu par notikušo, tā sekām un kopīgi meklētu pieņemamu un savstarpēji taisnīgu risinājumu.

Izlīguma pamatā tiek izmantotas Taisnīguma atjaunošanas pieejas.

"Taisnīguma atjaunošana ir process, kurā visas puses, kuras tika ietekmētas konkrētajā noziedzīgā nodarījumā, sanāk kopā, lai kopīgi meklētu risinājumu, kā mazināt vai novērst nodarījuma sekas un to ietekmi uz nākotni."

Tonijs Māršals /*Tony Marshal*/

[Infografika: Sods vai dialogs - kā atjaunot taisnīgumu?](#)

Tā ir iespēja:

runāt par notikušo starpnieka klātbūtnē, kurš izlīguma procesā palīdz uzturēt miermīlīgas sarunas, lai cietušais un

likumpārkāpējs spētu sasniegt pieņemamu un savstarpēji taisnīgu risinājumu;
runāt par notikušā ietekmi un sekām;
veidot dialogu drošā vidē (nenosodoša attieksme, konfidencialitāte);
ātrāk atrisināt notikušo kā tiesāšanās ceļā;
iesaistīt izlīguma procesā savus atbalstītājus (radus, draugus, vecākus u.c. svarīgas personas).

Valsts probācijas dienests, īstenojot izlīguma procesu, piedāvā piedalīties:

izlīguma sēdē, kurā iesaistās cietušais, likumpārkāpējs un atbalstītāji. Cietušais – nepilngadīgais vai persona pār kuru nodibināta aizgādība izlīguma sēdē var nepiedalīties, ja tas var kaitēt cietušā psihiskajai veselībai vai drošībai. Tādos gadījumos izlīguma procesā piedalās tikai cietušās personas likumiskais pārstāvis.

izlīguma sanāksmē (*conferencing*), kurā iesaistās plašāks dalībnieku loks (cietušais, likumpārkāpējs, viņu vecāki un arī citi, kuri tika ietekmēti noziedzīga nodarījuma rezultātā, kā arī var tikt uzaicināti speciālisti, kuri varētu sniegt atbalstu gan likumpārkāpējam, gan cietušajam un viņu ģimenēm. Izlīguma sanākumi lielākoties pielieto darbā ar nepilngadīgajiem.

Dalībnieki izlīguma procesā piedalās personīgi vai, atsevišķos gadījumos, izmantojot tiešsaistes komunikāciju tehnoloģijas.

leguvumi no izlīguma procesa:

Cietušajam

Ātrāk kā tiesāšanās ceļā var saņemt atlīdzību par nodarīto kaitējumu;
Var paust likumpārkāpējam savu viedokli un izjūtas par notikušo;
Var saņemt atbildes uz sev svarīgiem jautājumiem par notikušo;
Gūt lielāku drošības sajūtu nākotnei.

Likumpārkāpējam

Uzņemties atbildību par nodarīto un atlīdzināt cietušajam radušos zaudējumus;
Atkarībā no nodarījuma smaguma, izlīguma procesa īstenošana var būt par pamatu atbrīvošanai no kriminālatbildības vai citos gadījumos tiesa to var ņemt vērā, nosakot sodu;
Saņemt iespēju izskaidrot savas rīcības iemeslus par notikušo;
Atgūt cieņu, izdarot secinājumus un domājot, kādā veidā varētu mainīt savu uzvedību.

Sabiedrībai

Tiek atslogota tiesu sistēma;
Samazinās to cilvēku skaits, kas nonāk ieslodzījuma vietās;
Tiek taupīti nodokļu maksātāju līdzekļi;
Likumpārkāpējam, izprotot nodarījuma sekas, samazinās iespējamība veikt jaunu noziedzīgu nodarījumu kas veicina sabiedrības drošību.

Izlīguma procesa organizēšanas un vadīšanas kārtību nosaka [2018.gada 19.jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr.347 "Izlīguma procesa noteikumi"](#).

Iesaistīties bezmaksas izlīguma procesā ir iespējams Valsts probācijas dienesta teritoriālajās struktūrvienībās visā Latvijā.

<https://www.vpd.gov.lv/lv/valsts-probacijas-dienesta-funkcijas>